

Titel: Tredie Afsnit.

Citation: "Tredie Afsnit.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1876*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/text/jura-texts-r02-shoot-chptrd1e11821.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1876*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

Tredie Afsnit.

Om den offentlige Anklagemyndigheds Sagfører.

Skjønt Udkastet til Lov om den borgerlige Retspleje undtagelsesvis har overdraget den Myndighed, hvis Sagfører er Gjenstand for Bestemmelserne i nærværende Kapitel, Udførelsen af visse særegne Hverv i denne Gren af Retsplejen, er denne Myndigheds Hovedvirksomhed dog knyttet til Strafferetsplejen under den nye Sagfører. Det er denne, der gjør dens Oprettelse til en nødvendighed, ligesom det er dens Virksomhed i denne Retning, der har bestemt dens Navn.

Det nye Princip i Strafferetsplejen, der gjør Oprettelsen af en særegen offentlig Anklagemyndighed nødvendig, er Anklageprincippet. Det er i Motiverne til Udkastet til Lov om Strasseretsplejen nærmere påvist (se Side 24), at dette Princip, hvis Gjennemførelse er et af Hovedspørgsmålene i den nye Sagfører af Strafferetsplejen, med Nødvendighed kræver særegne, fra Domstolene adskilte offentlige Organer for den offentlige Anklage. Men skal der kunne regnes på tilnærmelsesvis at så den Opgave løst, som den nye Strafferetspleje vil kræve løst af den offentlige Anklager, kan der ikke være Tale om i Almindelighed at henlægge dette Hverv under nogen Myndighed, som ved Siden heraf har andre, ligeså væsentlige Opgaver at fyldestgjøre. Det måtte hos os, som allevegne, hvor man indrettede en Anklageproces med offentlig Forfølgning, blive en uundgåelig nødvendighed at danne en ny særegen Myndighed, der kunde overtage dette Hverv i alle ikke ganske ubetydelige Sager, en Myndighed, der svarede til Is ministère public i Frankrig og die Staatsanwaltschaft i Tyskland. Denne nødvendighed gjør sig gjældende med desto større Styrke, i jo Højere Grad Anklageprincippet virkelig gennemføres. Da dette nu er sket i større Omfang, end hidtil har været sædvanligt, ved Kommissionens Udkast til en Lov om Strafferetsplejen, gjælder det ganske færligt om dette Udkast, at dets hele Sagfører er bygget på den Forudsætning, at en saadan Myndighed oprettes, som Bestemmelserne i det føreliggende Afsnit nærmere ordner.

Den Opgave, som ifølge Anklageprincippet tilfalder den offentlige Anklagemyndigheds Organer, indbefatter Fremskaffelse af de Oplysninger, som ere nødvendige til at rejse Anklage for den dømmende Ret, derunder Påkaldelse af den Medvirkning af Undersøgelingsdommeren, som Loven hjemler, dernæst Beslutning om Anklagen og dennes Formulering overensstemmende med de langt strengere Forbringer til Nøjagtighed og Fuldstændighed, som den nye Sagfører må kræve, end der stilles til vor nuværende Rets Aktionsordrer, endelig Anklagens Gjennemførelse baade fra den faktiske og retlige Side for den dømmende

Ret. Dette Sidste har i den nye Proces en ganske anden og ulige vigtigere Betydning end i den nugjældende Ret Aktors Virksomhed ifølge Aktionsordren. Hovedopgaven bliver i Medfør af Mundtlighedsprincippet at føre Beviserne frem umiddelbart for den dømmende Ret; der er ikke længere Tale om et blot Referat eller Sammenstilling af et Bevismateriale, som forudsættes fuldstændigt skaffet tilveje under Forundersøgelsen. Denne Del af Opgaven faar så meget større Betydning, som Opgivelsen af den Bestræbelse for at opnå den Sigtedes Tilståelse, som den nugjældende Rets inkvisitoriske Forhor forudsætter, medfører, at det meget oftere end nu vil komme an på at famle og fremfors for Retten et Materiale, hvorpå et Indiciebevis kan bygges. Dertil kommer endvidere Håndhævelse af Anklagens Interesser med Hensyn til og under Anvendelsen af de Retsmidler, Loven hjemler, og navnlig i Påankeinstantsen, samt endelig Omsorgen for en Straffedoms Fuldbjrdelse.

For at en saadan Sagfører af Straffeprocessen kan virke uden at udsætte de Samfundsinteresser, det gjælder om ved Strafferetsplejen, for alvorlig Fare, må de Myndigheder, i hvis Hånd Anklagerhvervet lægges, ikke alene være i Besiddelse af Egenskaber, som yde Garanti for juridisk og teknisk Dygtighed i denne Retning, men de maa også være fåledes organiserede, at der kan ventes den størst mulige Kraft og Energi i Hvervets Udførelse. Dette forudsætter to Ting, dels at Hvervet henlægges til Myndigheder, der kunne ventes at ville koncentrere deres væsentlige Interesse om denne særlige Opgave, dels at disse førenes til en saadan Enhed, der ikke kan efterlade Tvivl om, hvor den drivende Kraft, Sjælen i Virksomheden, stal søges. Det vilde selvfølgelig være en Misforståelse, om man for den Sigtedes Skyld vilde lægge an på at svække Anklagemagtens Energi. En svag Anklagemagt er ikke og kan ikke være den Sigtedes Ret. Hans Ret er et kraftigt Forsvar mod den kraftige Anklagemagt. Hans Ret er, at sådanne Midler ikke anvendes mod ham, der stride imod hans Anerkjendelse som Part: men det er ikke hans Ret,

at de Midler, der ikke komme i Strid hermed, anvendes dårligt. De indirekte følger af, at Anklagemagten og de dertil hørende Funktioner blive lagte i Hænderne på Organer, der viste sig ikke at kunne fyldestgjøre de

Krav, som Anklageprocessen stiller, vilde også blive til Skade for den Sigtede. Anklageprincippet udelukker ikke og skal ikke udelukke Selvvirksomhed fra Rettens Side, om denne end bor troede i Baggrunden. Loven kan her ikke drage skarpe Grænser. Meget kommer nødvendigvis til at bero på den faktiske Anvendelse. Jo mere Anklagemagten viser sig sit Hverv voxen, des mere ville Domstolene forblive i deres naturlige Rolle. Jo mindre hint bliver Tilfældet, des mere vil det inkvisitoriske Princip trænge frem ved Forholdenes Magt. Men dermed taber den Sigtede da igjen den Hovedgaranti, som Anklageprocessen tilsigter at yde ham, at den, der bærer Dommernavnet, også virkelig er Dommer og kun Dommer. Samfundets Interesse kræver en kraftig Anklagemagt, den Sigtedes Interesse Midlerne til et kraftigt Forsvar, og Retfærdigheden endelig kræver, at der over disse hinanden modvirkende Faktorer står en virkelig Dommer, der ej ved Forholdenes Magt drives over i en Rolle, som er hans egentlige Kald fremmed. Der er således fra ingen Side Noget, som kunde frembyde Modgrunde mod Organisationens en kraftig Anklagemyndighed.

At de Fordringer, der således stilles og må stilles til den offentlige Anklagemyndighed, udelukke Muligheden af at henlægge dette Hverv under noget af de alt bestående Organer for den offentlige Magt, vil neppe forekomme tvivlsomt.

Den Myndighed, på hvem Tanken i så Henseende nærmest kunde rettes, er Amtmanden. Denne har i den gjældende Straffeprocess, der jo i luttissagerne har bevaret visse akkusatoriske Former, Funktioner, der berettiger til at betragte ham som offentlig Anklager. Han tager Beslutningen om Anklagen, og dette er Kjærnen i den offentlige Anklagemyndigheds Virksomhed, til hvilken det, der i Processen gaar foran og følger efter, står i et akcessorist Forhold. Dertil kommer, at han har

Overtilsynet med Politimyndighederne, og således også i den nye Sagfører, der adskiller Politiet fra Domstolene, vil være i Stand til at tage Vare på Anklagens behørig Forberedelse, medens Anklagens Udførelse nu som for måtte ske ved beskikkede Aktorer, der handlede på hans Vegne. Det er imidlertid indlysende, at Amtmanden, naar Sagføreren tænkes således, ikke i Virkeligheden vilde blive den egentlige drivende Kraft i den offentlige Anklagevirksomhed. Det vilde for det første udelukkes ved den Omstændighed, at Funktionen som den offentlige Anklagemagts Organ, der kun er en enkelt, forholdsvis ingenlunde den væsentligste Bestanddel af Amtmandens omfattende Virksomhedskreds, umulig kunde ventes at blive en Gjenstand, om hvilken denne hovedsagelig koncentrerede sin Interesse. Men dernæst måtte også dertil udkræves, at han fik en umiddelbar Interesse i Anklagens Gjennemførelse, hvorom der ikke kan blive Tale, naar hans direkte Virksomhed indskrænker sig til på et af Andre dannet Materiale at bestemme den Ramme, indenfor hvilken atter den videre Gjennemførelse, og det i den Udstrækning, den nye Proces medfører, overlades til andre Kræfter. Vægten vilde da komme til at ligge på Politimyndighedernes forudgående og de beskikkede Aktorens efterfølgende Virksomhed. Og imellem disse vilde der komme til at mangle det forbindende Led, som betinger den energiske Samarbejde, med Bevidsthed om, at denne finder Sted i een Opgaves Tjeneste. Uundgåelig vilde denne Sagfører da føre til den Splittelse af Interesse og Ansvar, med hvilken der ikke kan være Tale om en kraftig Anklagevirksomhed. Selv for den Funktion, som umiddelbart vilde Tilfælde Amtmanden, nemlig at beslutte Anklagen og fastsætte dens Ramme, vilde han ordentligvis mangle de fornødne Egenskaber. De Fordringer, som det nye System udkræver i så Henseende, kunne nemlig kun fyldestgøres af en Mand, der er i stadig og umiddelbar Berøring med Retten i de enkelte Sager, og som derved faar Blikket stjeperet for og Kyndighed i den ejendommelige, hertil sig knyttende Teknik. Dette Blik og denne Kyndighed vilde fortrinsvis findes hos de beskik-

kede Møder, som retlig ingen Indflydelse vilde fåe på Anklageskriftets Affattelse, og som faktisk kun undtagelsesvis vilde forsøge på ad de Veje, der stå åbne, at fåe fejlfule eller uheldige Anklageskrifter rettede. Skulde Amtmanden under det nye System være offentlig Anklager, så måtte det også regelmæssig være ham, der gjennemførte Anklagen for Retten. Men derved bliver det klart, at denne Ordning er en Umulighed. Thi derom kan der ikke være Tale, naar Amtmanden iøvrigt skal være det, han efter Lovgivningen er. Amtmand og offentlig Anklager i det nye Systems forstand ere uforenelige Ting. Der kan ikke være Spørgsmål om at udvide hans Funktioner i Straffeprocessen; deraf følger, at han overhovedet under det nye System må træde ud af en hvilken som helst Forbindelse med Strafferetsplejen. Han vilde i denne kun være et unyttigt og besværende Led. Ikke mindre klart er det, at Anklagemyndigheden ikke kan henlægges til beskikkede Aktorer. Beskikkes disse for det enkelte Tilfælde, er det den beskikkende Myndighed, der tillige må være anklagebesluttende, som er den virkelige Anklagemyndighed; men til denne bor, som alt bemærket, i det Mindste i Regelen og i alle vigtigere Tilfælde, også Anklagens Gjennemførelse henlægges. Vilde man tænke sig et Kollegium af Sagførere, beskikkede een Gang for alle af Justitsministeren som Aktorer, vilde det dog for det første ikke kunne gå an at lægge den i Borgernes Ve og Vel så indgribende Myndighed til at beslutte Anklage til et sådant Kollegium; og dernæst vilde man komme i Strid med alle i Forholdets Natur grundede Erfaringer, naar man af et Kollegium, hvis enkelte Medlemmers Hovedvirksomhed er en anden, vilde vente den Enhed og den Energi i Anklagerhvervets Udførelse, som kræves. Den ledende Kraft må være hos en enkelt Mand, hvis Opgave udelukkende eller væsentlig koncentrerer sig om dette Hverv. At endelig Politimyndighederne hverken vilde frembyde Garantierne for den Dygtighed, som udkræves til Udførelsen af Anklagerhvervet igjennem alle Processens Stadier, eller være i Stand til at førene dette

Hverv med deres øvrige omfattende Virksomhed, er af sig selv indlysende.

En Betragtning af de særlige Forhold, under hvilke den nye Straffepoces kommer til at virke hos os, Fører således til det samme Resultat, hvortil man alle andre Steder er kommen. Den nye Proces gjør Dannelsen af en ny særegen Anklagemyndighed nødvendig. Ved dennes Organisation må da de ovenfor udviklede Grundsætninger komme i Betragtning. Imidlertid vil det ikke være nødvendigt at henlægge det hele Indbegreb af Funktioner, som efter Begrebet henhøre under Anklagemyndigheden således under denne Myndighed, at den forudsættes direkte og personlig at udføre dem alle. Dette vilde udkræve et så stort Antal af Kræfter, at der ikke tor gjøres Fordring derpå, naar det Væsentlige kan opnåes ad anden Vej. Det vil nu kunne ske, naar blot det fastholdes, at Beslutningen om Anklagen og dens Gjennemførelse for den dømmende Ret som og i Påankeinstantsen ordentligvis umiddelbart sker ved den eller de Mænd, der for de forskjellige Retskredse be« stikkes som offentlige Anklagere. Hvad Anklagens Forberedelse angår, Medfører den nye Proces Udskillelsen af en færegen Politimyndighed fra Domstolene. Til Politimyndighedens Funktioner horer efter Forholdets Natur den Strafferetsplejen vedkommende Efterforskning af Forbrydelser. Det vilde nu være Spild af Krøfter, om man vilde organisere den offentlige Anklagemyndighed med det Formål for Øje, at den ved sine egne Kræfter alene skulde være i Stand til at tilvejebringe Grundlaget for en Anklage. Dertil er der allerede i Politiet en Myndighed. Det gjælder altså blot om at stabe en Forbindelse imellem disse to Myndigheder. Dette har Udkastet gjort på den Måde, at Politiet i sin Virksomhed for Efterforskningen og under Forundersøgelsen undergives Statsanklagerens Overtilsyn i Stedet for Amtmandens (se nærværende Udkast § 109 og Udkast til Lov om Strafferetsplejen § 211) — hvorom nærmere på vedkommende Steder. At dette Overtilsyn ikke vil blive blot af Navn, derfor ligger Sikkerheden i Statsanklagerens fra Amt-

mandens ganske forskjellige Stilling ti! Anklagen. Han har den personlige umiddelbare Interesse i, at den hans Handlinger forberedende Virksomhed sker på behørig Måde, som Amtmanden netop ikke havde. Der vil overhovedet hverken retlig eller faktisk blive Tvivl om, at Statsanklageren er Sjælen i den hele til Forbrydelsens Forfølgning sigtende Virksomhed. Ogsaa er det klart og udtrykkelig i Udkastet til Lov om Strafferetsplejen § 211 forbeholdt, at Statsanklageren kan gribe umiddelbart ind i Efterforskningen — i Kjøbenhavn, hvor Forholdene ere særegne, dog under visse nærmere Betingelser. Kun det har ikke kunnet være Opgaven, at udruste den offentlige Anklagemyndighed med et så stort Antal af personlige Kræfter, at disse regelmæssig skulde være i Stand til umiddelbart at lede Efterforskningen. Fremdeles har det bidraget til at indskrænke Tallet af de Krøfter, hvorpå der måtte gjøres Fordring, at ikke hele Massen af Sager, der påtales af det Offentlige, behøver at inddrages under den nye Anklagemyndighed. I et stort Antal mindre betydelige Sager, der som sådanne også altid komme for Underretten, kan Funktionen som offentlig Anklager fra Sagens Begyndelse til dens Slutning i første Instants henlægges under Politimyndighederne. Disse den nye Procesfes offentlige Politisager omfatte vel ikke alle Underretssager, men dog en så stor Del af dem, at det ikke vil behøves at have en særlig offentlig Anklager ved Underretterne. Kun ved Landsretterne behøve særlige offentlige Anklagere at beskikkes (Statsanklageren), som da tillige udføre Anklagerhvervet i de Sager ved Kredsens Underretter, der ej ere henlagte til Politiets Forfølgning. Forsåvidt den personlige Udførelse af Sagerne i disse Underretssager dog kunde blive en Statsanklagerens Tid og Kræfter overstigende Opgave, kan der for så vidt endnu uden Betænkelighed gjøres Brug af den nugjældende Rets System med beskikkede Aktorer (Anklagere ved Underretterne, se dette Udkast § 98, jfr. Udkast til Lov om Strafferetsplejen § 30). Det er en Selvfølge, at denne Undtagelse ikke har de Misligheder, som for den nye Processes Gjennemførelse vilde ligge i en Ordning, der

gjorde en Sondring mellem Anklagebeslutningen og Anklagens Gjennemførelse for Retten ikke blot til Regel, men endog til Regel uden Undtagelse. Organisationen af den offentlige Anklagemyndighed fuldendes ved en Overstatsanklager ved Højesteret, der er Statsanklagerne overordnet, og således førener de ved Landsretterne beskikkede offentlige Anklagere til en større Enhed, i hvilken Funktionernes regelmæssige Fordeling ikke er eller skal være til Hinder for at bruge de forhåndenværende Kræfter udenfor Reglen på den Måde, som Forholdene i hvert Tilfælde måtte gjøre ønskeligt.

I §s 95—99 gives nærmere Regler om de enkelte offentlige Anklagere. Herved er navnlig Spørgsmålet om Antallet af de personlige Kræfter, som behøves til Udførelsen af det offentlige Anklagerhverv, af Vigtighed. Det Sædvanlige andetsteds er, at der ved de Retter, som svare til Landsretterne efter den af Kommissionen foreslåede Organisation, er en Flerhed af Statsanklagere ansat, mellem hvilke Forretningerne ere fordelte. Det kan også siges med Sikkerhed, at en enkelt Mand ikke vilde kunne overkomme den Opgave, der efter Udkastet påhviler ham. Der er ikke blot Trang til den mere underordnede Hjælp, som ikke behøver anden Hensyntagen i dette Udkast end Anvisningen på Kontorholdsgodtgjørelsen i § 104; men der er Trang til et forøget Tal af sådanne Personer, som kunne optræde med den Myndighed og de Rettigheder, der tilkomme Statsanklageren selv. Men Udkastet har ikke troet at burde opnø dette ved at fordoble Statsanklagerne ved hver Landsret. Det fordrer kun een Statsanklager ved hver Landsret, men det kræver da til hans Bistand en ham underordnet Hjelper og til Hjælp for Statsanklageren ved den nordsjællandske Landsret, der har to Afdelinger for Straffesager, se ovfr. § 14, to sådanne Hjelpestatsanklagere. Disse Mænd skulle efter Statsanklagerens Pålæg eller under færegne Omstændigheder uden Pælceg kunne føretage enhver under Statsanklagerens Virkekreds hørende Embedshandling (jfr. den franske Lovgivnings sukstitut du procureur). Hjelpestatsanklagerne skulle beskikkes af Justitsministeren, blive alt så

ikke pensionsberettigede. Tanken er, at yngre dygtige juridiske Kræfter ville søge at opnå disse Stillinger og derved erholde en Uddannelse, der sikrer, at de fornødne Kræfter stedse have til Besættelse as Statsanklagerposterne. Den anden Klasse af Personer, som § 98 giver Statsanklageren til Bistand, er af en særegen Karakter. „Anklagerne ved Under' retten" skulle blot udføre Anklager ved Underretterne, altfå ligesom de nuværende beskikkede Aktorer, om end deres Hvervs Indhold bliver mere omfattende. Om Overstatsanklageren handler § 95. Ogsaa han behøver en Bistand, der kan troede i hans Sted, jfr. Udkast til Lov om Strafferetsplejen § 28. Men naar denne stal kunne udføre enhver Embedshandling, som falder ind under Overstatsanklagerens Virkekreds, d. v. s. optræde som de ved Landsretterne beskikkede Statsanklageres Overordnede, kan han ikke passende i ydre Henseende være stillet ringere end disse. Derfor har Udkastet tillagt ham Benævnelsen Statsanklager, og kræver Kongelig Beskikkelse for ham, se § 96.

Med Udkastets § 99 sammenholdes § 113. Den i § 100 givne Hovedregel kræves af Øjemedet. At dog den offentlige Anklager, der har Beskikkelse som Sagfører, med sine føresættes Tilladelse kan overtage Udførelsen af enkelte borgerlige Retssager, er en billig, ja endog ønskelig Lempelse. At dernæst Virk- somhed som Sagfører ikke udelukker fra Beskikkelse som Anklager ved Underretten, er en naturlig Følge af disse Anklageres særegne Stilling. Med § 102 i Slutn. jævnføres Udkastet til Lov om Strafferetsplejen § 226. At de offentlige Anklagere må være Justitsministeren underordnede og med Hensyn til deres Hvervs Udførelse stå under hans Tilsyn, ligger i Forholdets Natur, se Udkastets § 103, jfrt. med Udkast til Lov om Strafferetsplejen § 25. Om at gjøre Domstolene til Anklagemyndighedens Overordnede i Stedet for Justitsministeriet, bor der ikke være Tale. Som retfærdige Part ere de vel i de enkelte Sager Rettens Myndighed undergivne, men netop ifølge Anklageprincippet ikke i deres Embedshverv som sådant. Derfor kunde ordentligvis heller ikke den Ordning bibeholdes, som

nu finder Sted ved de beskikkede Aktorer, at Retterne udøve en discipliner Myndighed over de offentlige Anklagere, f. Gr. på Grund i af skjødesløs eller forsømmelig Behandling af Sagerne, se herom og om Undtagelserne Udkast til Lov om Strafferetsplejen § 485. Naar der ikke sjældent i Forhandlinger om den offentlige Anklagemagts Stilling er fremkommet Påstand på deres Uafhængighed ikke blot af Domstolene, men også af Justitsministeren, kan man vel let forklare sig, hvilken Betragtning der har ledet hertil; men det er ikke desto mindre vist, at en sådan Uafhængighed vilde være ganske erempelløs og i Strid med anerkjendte Grundsætninger for den offentlige Magts Organisation. De Ulemper, der Følge af Afhængigheden, kunne ikke nægtes. De vise sig navnlig ved Straffeprocesser af politisk Karakter eller andre Afgjørelser, hvor potiste Motiver kunne virke med. Anklagemyndigheden bor ikke påvirkes af de Partihensyn, for hvilke hin Afhængighed åbner Døren. Men Værnet må søges ad anden Vej end ved at opløse et i Forholdets Natur grundt nødvendigt Underordningsforhold. Mod Forfølgelser af politiske Hensyn ere Domstolene Værnet. Mod Undladelse af Forfølgning af politiske Hensyn er Værnet den subsidiære Privatanklage, med Hensyn til hvilken der henvises til Udkast til Lov om Strafferetsplejen § 40 og hvad der herom bemærkes i Motiverne til dette Udkast.

Medens det med Hensyn til Anklagerne ved Underretterne ifølge disses Karakter og med Hensyn til de Mænd, der måtte bemyndiges til at optræde som Anklagere i enkelte Sager, er naturligt, at Vederlaget som hidtil fastsættes ved Retten i hver enkelt Sag, se § 104 2det Stykke, må derimod Lon, Kontorholdsgodtgjørelse m. v. for de øvrige offentlige Anklagere fastsættes ved færlic Lov, se § 104 1ste Stykke.